

13. בדידיה משערינן

1. חולין צז: "אמר ר' אבהו" עד "ביצה בששים" (ארבע שורות מסוף)

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: כל איסורין שבתורה משערינן כאילו הן בצל וקפלוט. אמר ליה רבי אבא לאביי: ולשערינהו בפלפלין ותבלין, דאפילו באלף לא בטלין! א"ל: שיערו חכמים דאין גותן טעם באיסורין יותר מבצל וקפלוט, אמר רב נחמן: גיד בששים - ואין גיד מן המנין, כחל בששים - וכחל מן המנין

2. רמב"ן חולין צז: ד"ה בדידיה משערינן "ושמעין מינה שכף שניער" עד "ובודאי היכא דאיכא"

ושמעין מינה שכף שניער בה קדרת חלב או קדרה שבשל בה חלב ובשל בה בשר בכף עצמה ובקדרה עצמה משערינן דבמאי דנפיק מיניהו פשיטא דלא דהא לא ידעינן כמה הוי וכן דעת רבותינו הצרפתים ז"ל. אבל מצאתי שהראב"ד ז"ל אמר דכי אמרינן בדידיה משערינן הני מילי בדבר שאינו חוזר להיתרו הראשון לעולם כגון קדרה +ברשב"א ובר"ן כתבו כגון כחל+ דנעשית היא עצמה חתיכה דאיסורא אבל בדבר שחוזר להיתרו הראשון כגון כף וקערה וכיוצא בהן משערינן במאי דנפיק מיניהו ולא בדידיה ואע"ג דלא ידעינן מיהו משערינן ביה באומד יפה ובעין יפה, וכן הורה למעשה ונעזר מפי השמועה מן הרב ר' יוסף בן פלאט ז"ל. והסברא קרובה על דרך אפשר לסוחטו מותר, אבל מכיון שאמרו בגמ' דאי במאי דנפק מיניה מי ידעינן כמה הוי ולא עירב טעם אחר אין הפרש וחלוק בכל איסור שאין משערינן אלא בו

3. ספר המכריע סימן כ"ג (עמוד פ.) "אע"פ שראיתי לחכמי צרפת" עד סוף הסימן

אף על פי שראיתי לחכמי צרפת הקדמונים זכרונם לברכה שאומרים אם הכניס אדם כף חולבת בתוך התבשיל של בשר שאם אין ששים בתבשיל כנגד כל הכף שנכנס שם התבשיל אסור דלא משערינן במאי דנפיק מיניה אלא בכוליה משערינן ומסתייעי' ממאי דאמרי' בפרק גיד הנשה גבי כחל פשי' דבדידי' משערינן דאי סלקא דעתך במאי דנפיק מיניה משערינן מנא ידעינן. וקשה בעיני מאד דבר זה דאם כן דבדידיה משערינן אין תקנה להגעיל הכלי אלא א"כ יהיו במים ששים כנגד כל הכלי והיורה גדולה לא תהי' לה טהרה לעולם שאי אפשר שתכיל מים ששים כנגד כל היורה ועוד קדירה שבישל בה בשר ובישל בה חלבים לאחר מכאן דאמרן לעיל בנותן טעם אי בכל הקדירה משערינן היאך יתכן שיהיה בחלב ששים לבטל כל הקדירה והיאך נסמוך בזה אקפילא אלא לאו שמע מינה אין משערינן בכל הכלים הבולעין אלא במאי דנפיק מיניה. ובפרק כל שעה אמרינן נמי אמר רב קדירות בפסח ישברו ומקשה אמאי ולישהינהו לאחר הפסח וליעביד בהו שלא במינו ואי סלקא דעתך שבכל הקדרה משערינן היאך מקשה שיעשה בהם לאחר הפסח שלא במינו והא רב הוא דאמר התם חמץ לאחר הפסח בנ"ט אלא בודאי הדבר מבואר כשמש שאין משערינן ככל הקדירה אלא במאי דבלעה קדרה. והכי תנן נמי אין מחומץ מחמיץ אלא לפי חשבון ואי בכוליה משערינן היכי תני לפי חשבון אלא לאו שמע מינה במאי דנפיק מיני' משערינן ומאי שנא גבי כחל דאמרינן דבכוליה משערינן ובכל האיסורין משערינן במאי דנפיק מיניה משום דבכל האיסורין כשבלע ההיתר ממנה מצינן למיקם אקושטא דמילתא שאם כל האיסורין שהיה בצדו בלע נשער ככל אותו האיסור ואם קצת ממנו בלע נשער כמה שחיסר ממנו אבל הכחל לא בלע מאחת אלא ברייתו היא הלכך לא מצינן למיקם במאי דנפיק מיני' ומשו' הכי משערינן בדידיה והוא הדין בכבד שלא בלע דמו מאחרים אלא ברייתו בכך היא דלא מצינן לשעורי' במאי דנפיק מיניה משערינן בדידיה אבל כל חתיכה דבולעת מאחרים שפיר מצינן למיקם ולשער אותה הבליעה והלכך משערינן כמה שבלעה והכא נמי גבי כף נביא חלב רותח ונשים כף כיוצא בה לתוכו ומה שמחסר הכף מן החלב כאותו נשער. וכשם שאין לו לאדם להתיר את האיסור כך אין לו לאסור את המותר שמכמה מקומות מצאנו שהתורה חסה על ממונם של ישראל. אמנם יש לו לאדם להתרחק מן האיסור שלא לשער הדבר בכיוון ובצמצום אלא שיהא ההיתר מרווח לעין שהוא יותר מששים אבל לשער ככל הכף זה אינו נכון שהכף היא יותר מכלי החלב שנכנס לתוכו כל שכן כמה שבלע ממנו וזהו איבוד ממון בידיים בלא שום טעם וסמך

4. רמב"ן חולין צז: ד"ה בדידיה משערינן "אבל אפשר שנאמר" עד סוף דבריו

אבל אפשר שנאמר שאם נייער מעט חלב בכף וחזר ונייער בו בשר משערין באותו חלב דהא ידעינן כמה הוא ואי אפשר לאסור אלא כשיעור כל אותו חלב שנייער בו, ואי נמי נפלה טיפת חלב רותחת בכף משערין בה דהא ידעינן כמה הוי, ויש לומר דדוקא בכף חדשה אבל בכף ישנה לא משום דאותה טיפה עצמה נתנה טעם בכף ונעשה כל הבלוע בכף שבלעה בבישולין אחרים נבלה, ואוסר ולא ידעינן כמה הוא ולא כמה נפיק מיניה, ומיהו בחדשה אפי' בקדרה נמי במאי דבלעה משערין, ואיני מוצא מקום לסברת הרב ר' אברהם בר' דוד ז"ל בכאן. ומסתברא בין בחדשה בין בישנה לא אמרינן במאי דבלעה בשאר בישולין נעשה נבלה דכי האי גונא בבלוע לא אשכחן, ועוד מן הטעמים שיתבארו לקמן בפ' כל הבשר.

5. חולין קת. "אמר רב כיון שנתן טעם בחתיכה" עד "אמר ליה מר זוטרא" "ומאי קסבר אי קסבר" עד "דאתמר רב"

אמר רב: כיון שנתן טעם בחתיכה - חתיכה עצמה נעשית נבלה, ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה

ומאי קסבר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה אמאי נעשית נבלה? אלא קסבר אפשר לסוחטו אסור

6. ספר יראים סימן מ"ח (ז): "שלא מצינו שאמר חז"ל" עד "והשתא אתי שפיר דאמרינן בפרק כל הבשר" "והיינו דאמרינן בפ' כל הבשר עד (ת). "ולפי זה הטעם אתי שפיר משנה" "אין להשיב מבשר בחלב" עד "ואי אמרינן חתיכה נעשית נבילה"

שלא מצינו שאחז"ל חתיכה נעשית במין אחד שהאוסר והנאסר הם ממין אחד. כדאמרינן בגיד הנשה [ק' א'] דרש רבא בר בר חנא חתיכה של נבילה ושל דג טמא אינה אוסרת עד שיתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות. אוקי רב אמורא עליו ודרש אפילו לא נתן טעם אלא בחתיכה חתיכה עצמית נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה. ואמרינן, מכדי רב כמאן אמרה לשמעתייה כר' יהודא דאמר מין במינו לא בטיל. מכל מקום למדנו דבחד מיניהו אתי אבל כשהם שהאוסר דם והנאסר שומן לא אמרינן בה נאסר שומן מטעם דם שיעשה שומן הנאסר כאלו כולם חתיכת דם, שהיאך יתכן לומר שהשומן יקרא עליו ויעשה כאלו הוא דם, ואינם דומים זה לזה לא בשמא ולא בטעמא, שטעם שאמרו חז"ל אותה חתיכה נעשית נבלה משום שנקרא שם איסור על החתיכה ונקראת חתיכת איסור כמו חתיכת נבלה. ואם היינו אומרים שלא לשער בכולה היה בא לידי קלקול, שאף בנבילה גמורה הינו ממעטים שלא ישער בכולהו שמאחר שנקרא עליו שם איסור אתי לאחלופי בחתיכת נבילה גופא, הלכך אמרו לשער בכולה. וטעם זה לא שייך למימר אלא כשאוסר ונאסר שוין שנקרא שם האוסר על הנאסר

והיינו דאמרינן בפ' כל הבשר [ק"ח א'] אי קא סבר אפשר לסוחטו מותר אמאי אותה חתיכה נעשית נבילה, אלא קא סבר אפשר לסוחטו אסור, ומהאי טעמא נמי בכלי עץ ומתכות שאפשר להפריד האסור בהן ע"י גיעול או ליבון כל הבשר אם כל האיסור במקום אחד על הכלי לא אמרינן כל הכלי נעשה נבילה להרבות כו' בכל הכלי אם נתבשל באותו כלי היתר ומשערין לפי שיעור איסור שנפל במקום שברור לנו כמה נפל מן האיסור, אבל אי לא שיעור איסור שנפל משערין בכל הכלי ולא במאי דנפיק מיניה דלא ידעינן כמה נפיק מיניה, כדאמרינן בגיד הנשה [צ"ז ב'] גבי כחל. וראיה עוד לדבר שבמקום שאפשר להפריד האיסור לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה, דאמרי' בגיד הנשה גבי כחל אלא מעתה נפל לקדירה אחרת אל יאסר? כיון דאמר רב יצחק בריה דרב משרשיה כחל עצמו אסור, פי' שאי אפשר להכשיר הכחל בהפרדת החלב שוויה רבנן כחתיכה דנבילה. דבר ברור ואמת שכל דבר היתר שנבלע בו איסור ואפשר להכשיר ההיתר מן האיסור לא אמרינן ביה אותה חתיכה נעשית נבילה. והטעם אסביר מה ראו חכמים לומר בין שטעם חתיכה נעשית נבילה משום שנקרא שם איסור על חתיכה ונקראת חתיכת איסור כמו חתיכה אומר שלא לשער בכולה היה הדבר בא לידי קלקול כאשר פירשנו למעלה וטעם זה לא שייך למעלה, שאי אפשר להתירו מן האיסור, אבל במקום שאפשר להכשירו מן האיסור כגון דם ע"י המלח וצלי וכלי עץ וכלי מתכות ע"י געול וליבון אינו נקרא שם איסור על כל החתיכה ועל כל הכלי, שהרי האיסור וההיתר כל אחד בפני עצמו. ולפי טעם זה לא קשיא דתנן בזבחים פ' דם חטאת [צ"ז א'] חתיכה שנגעה בחתיכה לא כל החתיכה אסורה ואינה אסורה אלא מקום שבלע, ותניא בבשרא חותך מקום הבלע. ואמרינן בפסחים פ' כיצד צולין [ע"ה ב'] נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול מקומו, נגע בחרסו של תנור יקלוף מקומו. ואמרינן נמי בחולין [צ"ו ב'] בגיד הנשה, אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד. ואמרינן נמי התם,

בגיד קולף ואוכל עד שמגיע לגיד לחלב יש קצת נאסר בבליעת איסור, ולא אמרינן בשר הנבלע מן האיסור יעשה נבילה ויאסר סמוך לו, וכן זה את זה אפילו עד ד' מעו' ושריא בחתיכת מקום הבלע, דכיון שטעם בשביל שנקרא עליה שם וחתיכה זאת לא נבלעה כלה מן האיסור לא נקרא שם איסור על כל החתיכה שעדיין שם היתר עליה, הלכך לא אתי לאיחלופי בחתיכה נבלה דחתיכה נעשית נבילה ארז"ל חצי חתיכה נעשית נבילה לא אמרו רבותינו

ואין להשיב מבשר בחלב לאמור בכל הבשר על החתיכה נעשית נבילה. דהתם אע"פ שהם ב' מינין טעמא אחרינא אית ליה, שהבשר בחלב שניהם אוסרין זה את זה, החלב מחמת הבשר והבשר מחמת החלב, יש לנו לחשוב שניהם כחתיכת איסור, לפי כשבאו שניהם יחד נעשו אסורין, אבל שאר איסור הנבלעים בהיתר כגון תרומה דם וחלב, שאין האסור אלא באחד מהן, יש לומר דלא אמרינן בהו חתיכה נעשית נבילה, אלא [אם] יהיו מין במינו. מטעם שהסברתי למעלה, אסיקנא דבמין בשאינו מינו לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה אלא במין במינו לא עבידנא עובדא עד אשר יצא דברים מגדולים ממני שיסכימו לסברתי

7. תוס' פסחים ל: ד"ה התורה "וא"ת הלא יוצא" עד "וא"ת והיכי מייתי ראייה"

וא"ת והלא יוצא מידי דופיו ע"י כבשונות דבזבחים כפ' דם חטאת (דף צו. ושם) פריך וליהדרניהו לכבשונות ואמאי קדירות במקדש ישברו ומשני לפי שאין כבשונות בירושלים הא יש כבשונות שרו בחזרה לכבשונות וכן לעיל אמר (אבל) קדירה לא דלמא חייס עלה הא לאו הכי שרי קדירות בהיסק מבפנים וכן אמר אי מליא גומרי שפיר דמי ואור"ת דזה לא חשיב יוצא מידי דופיו דכיון שהסיקו נעשה ככלי חדש שכן דרך כלי חרס כשעושיין אותו נותנו אותו בכבשן להסיק

8. שלחן ערוך ורמ"א יורה דעה צ"ח: ה

אם ידוע כמה הוא האיסור, כגון כף חדשה או שאינה בת יומא שניער בה ובלעה כזית חלב, ואחר כך ניער בה קדירה של בשר, אין צריך אלא ס' לבטל הכזית שבלעה. (ולא אמרינן טז) גבי כלי חתיכה נעשית נבילה, אפילו אם נייערו בו יג' } איסור) (ר"ן בשם הרמב"ן) אבל כף ישנה ובת יומא, משערין בכולה (דכל מה יז) שבלע נעשית איסור, ולא ידעינן כמה בלע. (שם). ויש מי שאומר ישגם בזו אין צריך אלא ס' לבטל הכזית שבלעה. הגה: והסברא ראשונה עיקר, כמו שנתבאר לעיל גבי טיפת חלב שנפלה על הקדירה. ויש שאינן מחלקין בין כף ישן לחדש, רק בין כלי חרס לשאר כלים (מרדכי פ' גיד הנשה) ואומרים דבכלי חרס דאי אפשר להפריד האיסור על ידי הגעלה אמרינן הכלי נעשה נבלה, אבל לא בשאר כלים, וטוב לחוש לחומרא וע"ל סימן צ"ב

9. ש"ך יורה דעה צ"ח סעיף קטן כ"א "אלא היש מחלקים" עד "וכן דעת המהרש"ל"

אלא היש מחלקים הוא מ"ש בת"ח ריש כלל פ"ה בשם המרדכי דכ' בדבבר שיש לו הגעלה לא אמרי' ביה חנ"נ כיון דאפשר להפריד האיסור משם ע"י הגעלה ומ"מ נראה דדוקא בכלי ישן קאמר הכי אבל בכלי חדש אפי' של חרס ודאי אינו עולה על הדעת שגוף החרס יעשה נבילה

10. שלחן ערוך ורמ"א יו"ד צ"ד: ב

אם תחב הכף בקדירה שני פעמים ולא נודע בנתיים, ב' פעמים ששים. ויש אומרים דסגי לו' בפעם א' ששים, וכן נוהגים

11. ט"ז יו"ד צ"ד ס"ק ב

דהוה כאילו תחב שם ב' כפות של איסור ואם נודע בנתיים נתבטל הראשון ונעשה היתר גמור ובת"ה ס' קפ"ג נתן טעם להצריך שני פעמים ס' דחיישינן שמא לא פלט הכף תחילה כל הבלוע בתוכו מן האיסור ונשאר בתוכו חלק ס' ונכנס בתוכו מן ההיתר שבקדירה נ"ט חלקים ונאסר הבלוע בתוך הכף שנעשה הכל נבילה וצריך עוד ששים נגד זה שנתחדש בכף מתחילה [ראשונה שפולט תוך הקדירה בתחיבה] שנייה ואח"כ דחה זה דאין היתר בלוע נאסר מאיסור בלוע ועוד

האריך למצוא טעם להתיר בפעם א' ס' ורש"ל פ' גיד הנשה סי' מ' החמיר להצריך ב' פעמים ס' ואין לנו אלא המנהג שכתב רמ"א להקל הן בבשר בחלב הן בשאר איסורים

12. רמ"א יו"ד צ"ח: ד' איסור שנתבטל בקדירה" עד סוף דבריו

איסור שנתבטל בקדירה והסירוהו משם, ונפל לקדירה אחרת, צריך לחזור ולבטלו בששים נגד כולו, וכן לעולם. [כ] יד [ז] אבל אם נפל לקדירה הראשונה ב' פעמים, אין צריך רק ששים (פעם) אחת כנגדו (בארוך כלל כ"ד דין ב') ועיין לעיל סימן צ"ד

13. ביאור הגר"א יורה דעה צ"ח אותיות י"ט כ

(יט) איסור שנתבטל כו'. שם אלא מעתה נפל לקדירה אחרת כו' וערש"י שם ד"ה כיון כו'

(כ) אבל אם כו'. כ"מ שם דקאמר לקדירה אחרת ול"ק לאותה קדירה ב"פ דהא קאי אנתבטלה בס' ואע"ג דבלוע שבו נ"נ והוי כאיסור אחר שנפל דאוסר כמ"ש בס"י צ"ט ס"ו בהג"ה והטעם דהא אותו הבלוע הוי בקדירה מין במינו ובכה"ג אוקמוה אדאורייתא ברובא וכמ"ש הרא"ש בפ' ג"ה דמין במינו בס' גזירה אטו שא"מ משא"כ בכה"ג דליכא למיגזר דא"א באותו קדירה אלא במינו ועש"ך סי' צ"ד ס"ק ה

14. ביאור הגר"א יורה דעה צ"ד אות ט

(ט) וי"א כו'. דהרבה פוסקים ס"ל דבדבר הבלוע לא אמרינן חנ"נ כמ"ש בס"י צ"ח ס"ה וכמש"ל סי' צ"ב ס"ז ואף דלא :יקי"ל כן מ"מ בכה"ג יש להתיר וע"ל סי' צ"ח סס"ד בהג"ה אבל אם כו'

15. ש"ך יורה דעה צ"ד ס"ק ד

ד (פמ"ג) אם תחב הכף כו'. הטעם כתבו הגהמ"ר דחולין ומהרי"ל בתשוב' סי' קס"א ותה"ד סי' קפ"ג דמתחלה צריך ס' נגד החלב וחישינין דלמא נשאר בו מעט חלב וכשהוציאו מן הקדירה נעשה כל הכף נבילה מבשר בחלב ולכך צריך לבטל הכף בפעם הב' ונראה דמה"ט כ' הט"ו אם תחב ב' פעמים כו' צריך ב' פעמים ס' ולא כתבו סתמא ואם תחב הרבה פעמים צריך ס' בכל פעם משום דאזלי לטעמייהו דס"ל דלא אמרינן חנ"נ רק בבשר בחלב דטעמא הוא מפני שכל א' היתר בפני עצמו וע"י חבורן נאסרו משא"כ בשאר איסורים וכמ"ש בס"י צ"ב ס"ק י' והלכך כשתחבו פעם ב' תו ליכא למימר דנ"נ דכיון שכבר נאסר הכף לא נ"נ אח"כ אפי' תחבו הרבה פעמים סגי בב' פעמים ס' והסמ"ק דס"ל בכל :איסורי' חנ"נ באמת לא כ' בס"י רי"ג האי לישנא דצרי' ב"פ ע"ש ודו"ק